

INFLACIJA IZ TEORIJSKE I EMPIRIJSKE PERSPEKTIVE

Štrangar, Elizabeta

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:421469>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-24**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Preddiplomski studij Menadžmenta

Elizabeta Šrangar

INFLACIJA IZ TEORIJSKE I EMPIRIJSKE PERSPEKTIVE

Završni rad

Osijek, 2022.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Preddiplomski studij Menadžmenta

Elizabeta Štrangar

INFLACIJA IZ TEORIJSKE I EMPIRIJSKE PERSPEKTIVE

Završni rad

Kolegij: Makroekonomija

JMBAG: 0010226330

e-mail: estrangar@efos.hr

Mentor: prof. dr. sc. Đula Borozan

Osijek, 2022.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek

Faculty of Economics in Osijek

Undergraduate Study of Management

Elizabeta Štrangar

**INFLATION FROM THEORETICAL AND EMPIRICAL
PERSPECTIVE**

Final paper

Osijek, 2022.

IZJAVA
O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI,
PRAVU PRIJENOSA INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA,
SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA
I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Elizabeta Štrangar
JMBAG: 0010226330
OIB: 75851289029
e-mail za kontakt: strangar.elizabeta@gmail.com
Naziv studija: Menadžment
Naslov rada: Inflacija iz teorijske i empirijske perspektive
Mentor/mentorica diplomskog rada: prof. dr. sc. Đula Borozan

U Osijeku, 2022. godine

Potpis Elizabeta Štrangar

Inflacija iz teorijske i empirijske perspektive

SAŽETAK

U suvremenom dobu inflacija je postala sinonim za rast razine cijena, dok je u povijesnom proučavanju ona bila usko vezana uz novac u optjecaju i razvitak novčanog sustava. S obzirom da je inflacija pojava koja se javlja u gospodarstvu, ona je uzročnikom niza posljedica čiji intenziteti ovise o intenzitetu same inflacije. Ciljevi ovog završnog rada su obraditi temeljne pojmove povezane s inflacijom i analizirati kretanja stope inflacije od 1993. do 2022. u Republici Hrvatskoj te na temelju dostupnih podataka ustanoviti u kojoj se mjeri hrvatsko gospodarstvo uspješno suočilo s gospodarskim krizama.

Inflacija se uobičajeno dijeli prema njezinim uzrocima, intenzitetu ispoljavanja i mogućnošću predviđanja, a cilj antiinflacijskih programa je njezino dovođenje na željenu razinu. Hrvatsko gospodarstvo je 90-ih godina 20. st. bilo suočeno s hiperinflacijom, uvjetovanom napuštanjem tadašnjeg državnog uređenja i ratnog stradanja u kojem je Hrvatska pretrpjela znatne financijske i ljudske gubitke. Ulaskom u 2000-te godine, Hrvatska se uspjela oporaviti od recesije iz 1999. godine, a inflacija je i dalje bila blaga. Pozitivan razvojni pomak prekinut je velikom gospodarskom krizom koja je pogodila svjetsko tržište 2008. i 2009. godine, a njezine negativne posljedice snažno su pogodile i Hrvatsku. Nakon 2014. godine uslijedilo je još jedno razdoblje gospodarskog oporavka, ali su nadolazeće godine pokazale da u odnosu na europsko gospodarstvo Hrvatska i dalje zaostaje. Od 2021. godine stope inflacije ponovno su počele rasti, uzrokovane pandemijskom krizom koja je dovela do potpunog zatvaranja i smanjenja gospodarske aktivnosti tijekom 2020. godine. Sa zdravstvenom stabilizacijom i povratkom gospodarskih aktivnosti započelo je razdoblje suočavanja s negativnim posljedicama rastuće inflacije.

Ključne riječi: inflacija, gospodarstvo, makroekonomska politika, Hrvatska

Inflation from theoretical and empirical perspective

ABSTRACT

In modern age, inflation has become synonym for the rise of price level, while in historical approach it was closely related to money in circulation and the development of the monetary system. Considering that inflation is a phenomenon that occurs in the economy, it is the cause of a series of consequences whose intensities depend on the intensity of inflation itself. The goals of this final paper are to process the basic concepts related to inflation and to analyze the trends in the inflation rate from 1993 to 2022 in the Republic of Croatia and, based on the available data, to establish to what extent the Croatian economy has successfully faced economic crises.

Inflation is usually divided according to its causes, intensity and predictability, and the goal of anti-inflation programs is to bring it to the desired level. In the 90s of the 20th century, the Croatian economy was faced with hyperinflation, conditioned by the abandonment of the state system of that time and the war suffering in which Croatia suffered considerable financial and human losses. Entering the 2000s, Croatia managed to recover from the 1999 recession, and inflation was still mild. The positive development shift was interrupted by the great economic crisis that hit the world market in 2008 and 2009, and its negative consequences also hit Croatia hard. After 2014, another period of economic recovery followed, but the coming years showed that Croatia still lags behind the European economy. From 2021, inflation rates started to rise again, caused by the pandemic crisis that led to a complete shutdown and reduction of economic activity during 2020. With the stabilization of health and the return of economic activity, the period of dealing with the negative consequences of rising inflation began.

Keywords: inflation, economy, macroeconomics policy, Croatia

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Metodologija	1
3. Inflacija - polazno određenje	2
3.1. Povijest inflacije	3
3.2. Vrste inflacije	7
3.3. Mjerenje inflacije i problemi indeksnog broja	10
3.4. Stabilizacijski antinflacijski program	11
4. Inflacija i poslovni ciklusi	13
5. Inflacija u Republici Hrvatskoj	15
6. Usporedba inflacije u zemljama EU	21
7. Zaključak	25
8. Popis literature	27
8.1. Popis grafikona i tablica	30

1. Uvod

Pandemija koronavirusa, koja se pojavila krajem 2019. godine, snažno je pogodila svjetsko gospodarstvo, a njezine posljedice vodile su rastu stope inflacije. Inflacija predstavlja situaciju u gospodarstvu kada raste opća razina cijena, a time pada i vrijednost novca. Smanjenje kupovne moći dovodi do pada životnog standarda i stoga je važno pravovremeno djelovati kako bi se smanjila stopa njezinog rasta i cjelokupno gospodarstvo stabiliziralo.

Svrha ovog završnog rada je, nakon obrade temeljnih pojmova povezanih s inflacijom, analizirati stopu inflacije u Republici Hrvatskoj od njezinog osamostaljenja do današnjih dana, koristeći se dostupnim podacima i izvorima koji komentiraju mjere hrvatske makroekonomske politike, a pomoću kojih se može zaključiti u kojoj je mjeri suočavanje s inflacijskim stanjem bilo uspješno.

U prvom poglavlju ovoga rada bit će predstavljena inflacija kroz teorijske okvire, tj. u okvirima ekonomske teorije. Konkretnije, prva poglavlja će se odnositi na definiranje pojma inflacije, njezinih vrsta, kao i povijesnog razvoja te raščlanjivanje odnosa između inflacije i poslovnih ciklusa. Nakon toga, sljedeća poglavlja će se usredotočiti na empirijske okvire, tj. kako je došlo do pojave inflacije i njezinog razvoja na području Hrvatske.

Osim društveno-povijesnih i ekonomskih okolnosti u kojima se država nalazila, ovaj rad će analizirati i ekonomsku politiku s kojom se država suočavala prilikom gospodarske krize, kao i rezultate koji su ostvareni provođenjem određenih politika. Naposljetku, u preposljednjem poglavlju navest će se neka od područja koja zahtijevaju promjene kako bi došlo do stabilnosti gospodarstva. U konačnici, rad će biti zaključen procjenom uspješnosti hrvatske ekonomske prilike i njezinih odluka na temelju analize koja je bila predstavljena u ovome radu.

2. Metodologija

Metodologija je „opća teorija znanstvene spoznaje, posebna disciplina koja proučava logičke operacije i tehničko-istraživačke postupke neke znanosti." (Krlježa, 2021) Djelujući unutarznanstveno, metodologija kritičkim pristupom analizira znanstveni postupak, tehnička

sredstva i instrumente kojima se znanost služi, a osvrće se na i na logičku obradu podataka do kojih znanost dolazi, kako navodi (Krlježa, 2021). Isti autor dalje navodi kako je jedan od ciljeva metodologije i postavljanje uvjeta za provođenje istraživanja na određenom području neke znanosti. U prošlosti pojavljivao se problem oko njezinog usmjeravanja između različitih orijentacija filozofskih spoznaja (empirijsko-induktivne i racionalističko-deduktivne), međutim danas u metodologiji prevladava stav o poimanju znanstvene metode kao empirijsko-racionalne i induktivno-deduktivne, tj. prikupljanje iskustvenih činjenica treba biti vođeno racionalnom hipotezom, a s druge strane modeli spoznaje moraju dopustiti iskustvenu interpretaciju i primjenu. Kako je istaknuo (Krlježa, 2021), treba napomenuti neizbježnost povezanosti subjekta i objekta istraživanja i činjenicu da je njihovo prožimanje jednako prisutno u psihološkom, povijesnom i društvenom kontekstu, pa stoga strogo odvajanje različitih aspekata metodologije nije moguće. U novije doba sve jasnije se nastoji postići stabilizacija metodologije unutar pojedinačnog polja znanstvenog istraživanja (Krlježa, 2021).

U ovom završnom radu korištena je metoda analize stope inflacije u Hrvatskoj u nekoliko razdoblja, kao i usporedba s cjelokupnim europodručjem u istome razdoblju. Metodom sinteze u završnom radu objašnjavaju se pojedinačne komponente inflacije u Hrvatskoj i njihovim povezivanjem ostvaruje se zaključak o kretanju stope inflacije. Tabličnim i grafičkim prikazima na slikovni način argumentiraju se prikupljeni statistički podaci..

3. Inflacija - polazno određenje

Polazeći od etimološkog određenja inflacije, (Bryan, On the Origin and Evolution of the Word Inflation, 2009) ističe kako se dugo vremena taj pojam nije usko povezivao s cijenama, već sa stanjem papirnatog novca, čime se izravno ulazilo u aspekt monetarne politike. U današnjem shvaćanju inflacije mnoštvo se toga izmijenilo. Inflacija je postala sinonim za rast cijena, a njezina povezanost s novcem često je zanemarena ili marginalizirana. Leksikon političke ekonomije inflaciju definira kao „proces kontinuiranog rasta opće razine cijena ili ekvivalentno kao kontinuirani pad vrijednosti novca". (Dragičević, 1983.)

U svojem članku o nastanku i razvoju pojma inflacije, autor Michael Bryan se poziva na tumačenje inflacije tijekom početka 20. st. i u drugoj polovici istoga u kojima je vidljiv prijelaz od povezivanja inflacije sa stanjem novca prema njezinom poimanju koje nije nužno

vezano uz ekonomske čimbenike. Isti autor navodeći različite pristupe u njezinom tumačenju želi ukazati na polemiku teorijskog određenja povezanosti inflacije s porastom novca i s druge strane općom razinom cijena. Ukoliko se inflaciju promatra u pojmovima količine novca u optjecaju, tada se može govoriti o samo jednom korijenu - središnjoj banci, a rješenje takvog poimanja inflacije bilo bi smanjenje ekspanzivnog rasta količine novca u optjecaju. Međutim, ukoliko se u obzir uzmu i drugi čimbenici poput valute koja gubi svoju vrijednost, rastućih troškova rada i sve ostalo što izlazi iz okvira tumačenja prevelike količine novca, objašnjenje inflacije postaje znatno otežano (Bryan, *On the Origin and Evolution of the Word Inflation*, 2009).

U članku *Inflation: Causes, Costs, and Current Status*, napominje se kako je inflaciju moguće definirati kao generalni rast cijena ili pak pad vrijednosti novca tijekom vremena. Za njega, problem predstavlja i definicija rasta cijena nekih važnih roba, kao npr. ulja. U istome članku autor smatra da se među ekonomistima razvila dva suprotstavljena mišljenja – jedni razlog opće inflacije pronalaze u 1970-ima i ranim 1980-ima te OPEC-u¹, dok drugi kao uzrok vide rast u uobičajenim cijenama i inflaciju priključuju razdoblju pogrešno postavljene politike sustava federalnih rezervi. Definicija inflacije vezuje se uz općenitu razinu cijena, a ne u odnosu jedne cijene prema drugoj. Razina cijena odnosi se na robe i usluge, a ne na imovinu. U konačnici, rast cijena koji bi upućivao na inflaciju mora biti izraženiji i nastavljen u određenom razdoblju većeg od dana, tjedna i mjeseca (Labonte, 2011).

Hrvatska narodna banka (HNB) navodi kako se pojam inflacije odnosi na gospodarsku pojavu u kojoj raste opća razina cijena u određenom razdoblju, čime dolazi do smanjenja kupovne moći domaće valute i posljedično potrošači trebaju platiti više za istu košaricu roba i usluga. Inflacija se može mjeriti pomoću indeksa potrošačkih cijena (IPC), čime se uspoređuju sadašnje cijene roba i usluga u odnosu na prethodno ili bazno razdoblje (HNB, 2021).

3.1. Povijest inflacije

Ovo potpoglavlje sažeti je prikaz rada sveučilišnog profesora i ekonomista Petera Bernholza koji je u svojoj knjizi *Monetary Regimes and Inflation: History, Economic and Political Relationships* iz 2003. godine u uvodnom dijelu predstavio povijesni razvoj inflacije od antičkog razdoblja do suvremenog vremena. U povijesnom proučavanju, inflacija je usko

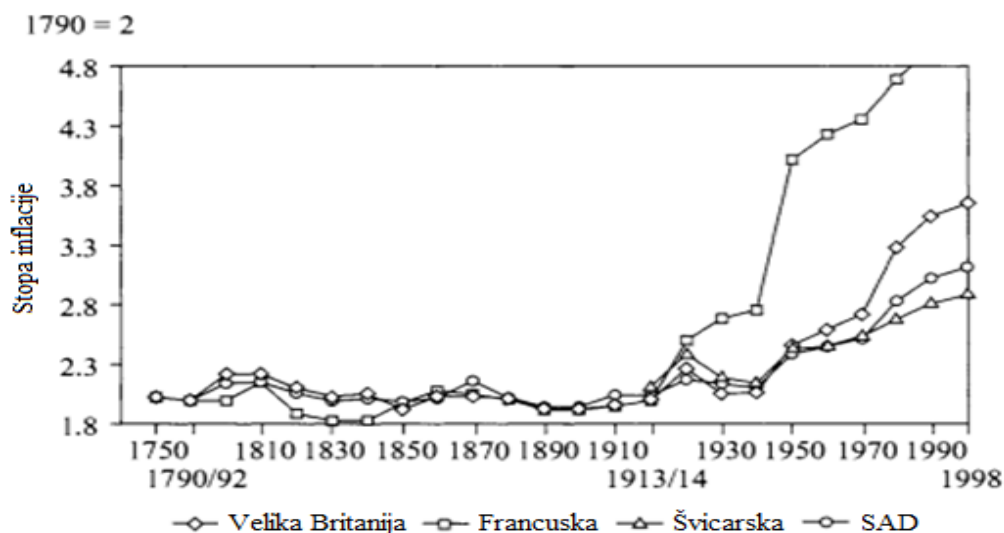
¹ Organizacija zemalja izvoznica nafte.

vezana s pojavom novca i razvitkom novčanog sustava koje se neočekivano razvilo u društvenu instituciju putem inovacija u razdoblju od otprilike 2500 godina. U 7. st. pr. Kr. u antičkoj Grčkoj na otocima Lydia i Ionia dolazi do uvođenja zlatnika, a otprilike se u istom vremenskom razdoblju i na području Kine odvija začetak novčanog sustava. Stoga, pojava novca uvjetovala je nastanak inflacije, a praćenjem odluka antičkih vladara može se uočiti tendencija o povećavanju vlastitih prihoda eksperimentiranjem s vrijednošću novca. Tome svjedoči i kovanje atenskih zlatnika kojima je vrijednost bila u padu za vrijeme Peloponeskog rata (431. – 404. g. pr. Kr.) ili pak u Rimu za vrijeme Drugog punskog rata krajem 3. st. pr. Kr.

Negativne posljedice koje je inflacija ostavila iza sebe bile su mnogobrojne tijekom povijesti, ali je u 20. st. istaknutije djelovala na globalnoj razini. Potraga za razlogom tome može odvesti u smjeru tehnološkog napretka svih aspekata ljudskog života, pa tako i novca od zlatnog prema papirnatom i knjižnom novcu, zajedno s promjenama unutar monetarne politike, kao i opskrbe i upravljanja novcem.

Pojam inflacije potječe iz latinskog jezika (*inflare*) i u prijevodu označuje ekspanzivan i snažniji rast, a po prvi puta se pojavljuje u 19. st. u kontekstu *inflacije valute* unutar Oxfordovog rječnika koji svoja izdanja bilježi do 1989. U razdoblju do 1874. pojam se mogao pronaći pod nazivom inflacija kredita ili inflacija cijena. Za vrijeme američkog građanskog rata (1861.-1865.) njezino se tumačenje učvrstilo kada se zlatni dolar zamijenio novčanicom, papirnatim novcem kojeg je američka vlast uvela, ali koji je ubrzo dijelom izgubio na svojoj vrijednosti.

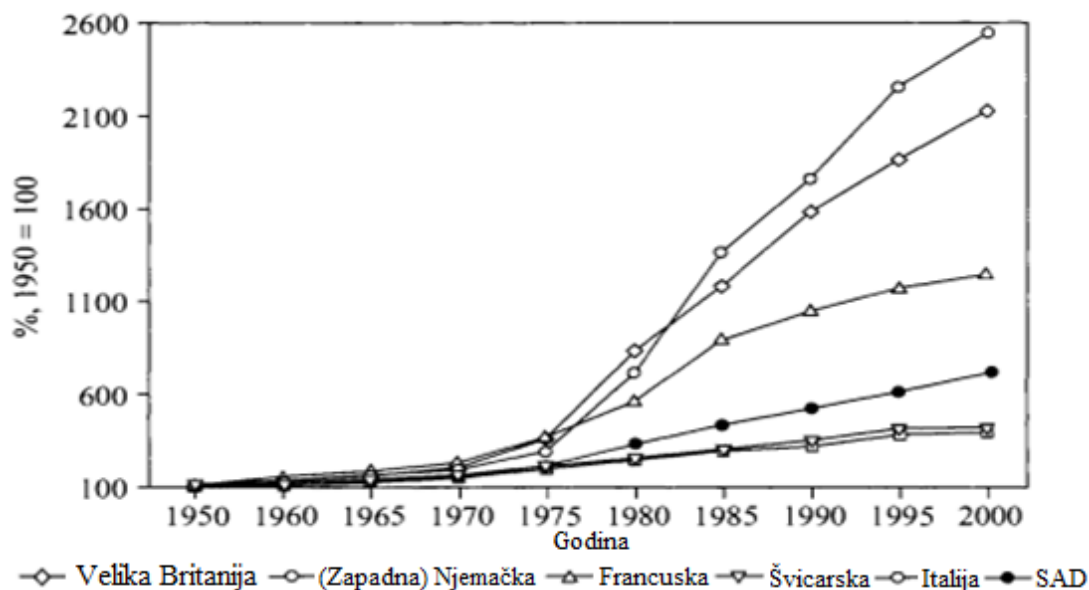
Grafikon 1 prikazuje rast inflacije unutar nekoliko država koje su kroz duže vremensko razdoblje smatrane najrazvijenijim ekonomskim silama u svijetu. Na svojoj vertikalnoj osi grafikon prikazuje indeks troškova života, a na horizontalnoj vremensko razdoblje koje obuhvaća gotovo 200 godina.

Grafikon 1. Prikaz inflacije na temelju indeksa troškova života na primjeru Velike Britanije, Francuske, Švicarske i Sjedinjenih Američkih Država (Bernholz, 2003)

Iščitavajući grafikon može se uočiti da se na primjeru država ne događa značajan padajući ili rastući trend u cijenama prije 1914. i izbijanja prvog značajnog svjetskog sukoba koji će utjecati na svjetsku ekonomiju, već samo dugoročne promjene u trendovima. Stoga je potrebno objasniti zašto ne može govoriti o velikim ekonomskim promjenama do te godine i u razdoblju između 1914. i 1930. u kojemu dolazi do ubrzanih ekonomskih promjena. (Bernholz, 2003)

U tome razmišljanju od pomoći može biti grafikon 2 koji grafičkim putem ilustrira razvoj inflacije između 1950. i 1998. s proširenim popisom država.

Grafikon 2. *Prikaz indeksa troškova života na primjeru 6 svjetskih ekonomija u razdoblju između 1950. i 2000.* (Bernholz, 2003)

Proučavajući drugi grafikon dolazi se do nekoliko zaključaka: prisutnost inflacijskog razvoja može se uočiti tijekom čitavog razdoblja od polovine 20. stoljeća, ubrzanje stope inflacije od 1970. i razgranatost država u dvije skupine kada je riječ o stopi inflacije. U prvoj skupini se nalaze Italija, Francuska i Velika Britanija kod kojih se prepoznaje veća stopa inflacije u odnosu na drugu skupinu u kojoj se nalaze Švicarska, Zapadna Njemačka i Sjedinjene Američke Države (SAD). Činjenica da se s početkom 19. st. i sve do 1914. ne može govoriti o značajnijem rastu stope inflacije može se argumentirati pojavom da je u tome razdoblju monetarna politika uglavnom vezana uz srebrni i zlatni standard, s iznimkom za vrijeme Napoleonskih ratova (1803. - 1815.)

Međutim, monetarni standardi su ubrzo bili vraćeni i ekonomski poredak nije bio znatnije narušen. Slično tome se dogodilo i nakon Prvog svjetskog rata u Velikoj Britaniji i Švicarskoj u kojima je bio vraćen zlatni standard, dok se u SAD-u takav trend nije dogodio. Francuska se također odlučila na povratak zlatnom standardu 1927., ali sa smanjenim sadržajem zlata. Za vrijeme Velike gospodarske krize do koje dolazi tijekom 1930-ih zlatni standard bio je napušten od 1931.; međutim, u nekim državama poput Francuske znatno kasnije, tek 1936. Nakon toga države su taj sustav zamijenile standardom papirnato novca, a Švicarska je zlatni standard zadržala tek u teoriji. Stoga, promjena u svjetskoj ekonomiji između 1914. i 1930. u prelasku na visoku stopu inflacije može se argumentirati promjenom u monetarnoj politici (Bernholz, 2003).

Takva hipoteza svoje uporište pronalazi u činjenici da su se svi slučajevi hiperinflacije² u povijesti dogodili nakon 1914. za vrijeme diskrecijske uporabe papirnato novca, osim u slučaju Francuske gdje se bilježi hiperinflacija za vrijeme Francuske revolucije krajem 18. i početkom 19. st. Ona se protivi iznesenom stavu engleskog akademika Forresta Capiea koji je smatrao da su ratovi bili odgovorni za slučajeve hiperinflacije. Premda se takav stav mogao primijeniti na većinu država, pojava hiperinflacije u određenim državama Južne Amerike 1980-ih, koje se nisu nalazile u ratnom stanju, svjedoči da je takvu hipotezu nemoguće izdvojiti kao apsolutno primjenjivu na cjelokupnu svjetsku ekonomiju. Od europskih država, iznimka je bila jedino Francuska u kojoj su ratna zbivanja postala uzrokom inflacijskog

² Hiperinflacija je vrsta inflacije s najvećom stopom i stanje u kojem potrošačke cijene naglo rastu zbog velikog gubitka vrijednosti valute.

stanja, dok u drugim europskim državama pojava hiperinflacije nije bila povezana s ratnim događanjima.

Prelaskom na standard papirnatog novca, europske države doživjele su u 18. i 19. st. veće stope inflacije u odnosu na srebrni i zlatni standard.

Tablica 1 prikazuje slučajeve hiperinflacije u povijesti za reprezentativan dio svjetskih država, u kojima se mogu primijetiti odstupanja u hiperinflacijskim pojavama. Zbog njih je teško postići suglasnost oko jedinstvenih uzroka nastanka takvog stanja (Bernholz, 2003).

Država	Godina	Najviša mjesečna stopa inflacije (%)	Država	Godina	Najviša mjesečna stopa inflacije (%)
Argentina	1989./90.	196,60	Kongo	1991./94.	225
Armenija	1993./94.	438,04	Mađarska	1923./24.	82,18
Austrija	1921./22.	124,27	Mađarska	1945./46.	1 295*10 ¹⁶
Azerbajdžan	1991./94.	118,09	Nikaragva	1986./89.	126,62
Bjelorusija	1994.	53,40	Njemačka	1920./23.	29 525,71
Bolivija	1984./86	120,39	Peru	1988./90.	114,12
Brazil	1989./93.	84,32	Poljska	1921./24.	187,54
Bugarska	1997.	242,70	Poljska	1989./90.	77,33
Francuska	1789./96.	143,26	Sovjestki Savez	1922./24.	278,72
Grčka	1942./45.	11 288	Srbija	1992./94.	309 000 000
Gruzija	1993./94.	196,72	Tadžikistan	1995.	78,10
Jugoslavija	1990.	58,82	Tajvan	1945./49.	398,73
Kazahstan	1994.	57	Turkmenistan	1993./96.	62,50
Kina	1947./49.	4 208,73	Ukrajina	1992./94.	249
Kirgistan	1992.	157			

Tablica 1. Prikaz svjetskih država s godinom pojavljivanja hiperinflacije i s najvećim postotkom inflacije po mjesecu (Bernholz, 2003)

3.2. Vrste inflacije

Promatrajući inflaciju sa stajališta ekonomske teorije, uobičajeno ju je klasificirati prema uzrocima, dinamici i predviđanju.

A) Inflacija prema **uzrocima** njezinog nastanka

U svojoj knjizi *Makroekonomija*, jedan od utjecajnijih suvremenih hrvatskih ekonomista Mate Babić ovakav oblik podjele inflacije temelji na manjim ili većim neslaganjima među ekonomistima o imenovanju uzroka koji dovode do promjena (grafičkih pomaka) u povećanju agregatne potražnje (AD) i smanjenju agregatne ponude (AS) koji izazivaju inflaciju. Glavne vrste inflacije na temelju uzroka nastanka su inflacija potražnje i inflacija troškova. Razlikuju

se dva zastupljena mišljenja kada je riječ o povećanju AD kojoj je posljedica pojava inflacije. Klasični stav smatra da je veličina agregatne potražnje uvjetovana veličinom novčane mase te su zbog toga veća AD i inflacija izravna posljedica veće novčane mase. S druge strane nalaze se zastupnici stava kako do porasta AD dolazi i zbog autonomnog povećanja jedne ili više komponenti AD koje se događa neovisno o porastu novčane mase.

Drugi tip inflacije prema uzroku jest inflacija troškova, koja se još naziva i inflacijom ponude jer će konstantno povećanje agregatne potrošnje i smanjenje agregatne ponude dovesti do pojavljivanja inflacije. Želja ekonomskih subjekata o konzumiranju dobara koji se proizvedu u određenom vremenskom razdoblju te činjenica da količina novca ostaje nepromijenjena u odnosu na prethodno razdoblje, dok istovremeno dolazi do smanjenja dobara, dovest će do okolnosti u kojima će subjekti nuditi istu količinu novca za manju količinu dobara. Zbog toga će doći do inflacije, tj. proizvedena dobra bit će kupljena po većim cijenama. Smanjena količina proizvedenih dobara može biti uzrokovana na nekoliko načina, ovisno o faktorima koji stoje na raspolaganju ekonomskim subjektima neke države. Smanjenje kvalitetne dostupne tehnologije zbog nepovoljnih reformi ili zabrane uporabe nekih tehnologija, kao i smanjenje količine kapitala s kojim gospodarstvo raspolaže samo su neki od faktora koji će u konačnici dovesti do povećanja njegove cijene. Time će se ujedno utjecati i na povećanje troškova proizvodnje, a ukoliko se u obzir uzme i konstantnost prihoda koje subjekti ostvaruju upravo na toj proizvodnji smanjit će njezinu isplativost. Na nacionalnoj razini takav omjer dovest će do smanjenja agregatne ponude. Osim nekih od spomenutih faktora, dinamičnost tržišta također može utjecati na smanjenje raspoložive količine novca. U takvim slučajevima pojedini vlasnici iskorištavaju monopolni položaj za podizanje cijena čime se može uzrokovati rast materijalnih ili nematerijalnih troškova proizvodnje i smanjenje AS. Ovakav slučaj tržišnih nepravilnosti dogodio se tijekom 70-ih godina 20. st. kada je došlo do povećanja cijena sirove nafte kao posljedica odluke zemalja članica OPEC-a o povećanju cijene nafte. Time se dolazi i do objašnjenja inflacije troškova jer prilikom promjena u isporukama proizvodnih faktora dolazi i do porasta troškova proizvodnje. Temeljni uzrok nastanka inflacije ovakve vrste nalazi se u rastu dohotka stanovništva; stoga je potrebno ograničavati rast dohotka s obzirom na rast proizvodnosti rada provođenjem politike dohotka na način da državna vlast donosi odredbe prema kojima plaća može rasti samo u onoj mjeri u kojoj raste i prosječna proizvodnost rada (Babić, 2003).

U svojem radu, Kuzmanić (2010) upućuje na Perišina (1965) koji napominje da je potrebno razlikovati nekoliko vrsta inflacije prema uzrocima koji nisu usko povezani uz stanje

potražnje i troškova. Prema njemu, treba razlikovati inflaciju koja može biti uvjetovana neekonomskim faktorima kao npr. prirodne katastrofe ili rat i inflacija uvjetovana strukturalnim promjenama, tj. onima na društveno-ekonomskim razinama. Takav tip inflacije najčešće se odnosi na pojavljivanje recesije uslijed radikalnih društvenih promjena, samim time djelujući izravno i na ekonomiju, a naposljetku napominje i treći oblik inflacije kao izraz konjunktturnih zbivanja.

B) Inflacija prema intenzitetu njezinog ispoljavanja

Podjela inflacije prema njezinom intenzitetu obuhvaća četiri vrste, a svaka od njih predstavlja određeni stupanj njezinog umjerenog ili pojačanog rasta. Prvi je umjeren inflacija u kojoj se bilježi jednoznamenkast godišnji rast cijena, a među stanovništvom još uvijek je prisutno povjerenje u vrijednost domaće valute. Stoga u ovome stadiju ne postoji želja za pretvorbom novca u nekretnine. Druga vrsta je galopirajuća inflacija u kojoj se bilježi značajniji rast stope inflacije, točnije ona prelazi u dvoznamenkasti i troznamenkasti rast cijena. Gubljenjem vrijednosti novca stanovništvo zadržava njegove minimalne iznose, uvodi se dualnost u državnim valutama, a u ugovorima se aktiviraju valutne klauzule. Posljednji oblik ovakve podjele naziva se hiperinflacija u kojoj dolazi do četveroznamenkastog rasta, ponuda novca nadmašuje njegovu potražnju, a raspodjela bogatstva postaje nekontrolirana. Dolazi i do apsolutnog narušavanja privrede (Samuelson, 1992).

Kao posljednju vrstu, (Samuelson, 1992) spominje blagu ili latentnu inflaciju, koja se predstavlja kao inflacija dugoročnog karaktera i izražava trend sporo rastućih godišnjih cijena između 2 i 3 %. Zbog povećavanja kupovne moći stanovništva ovakva vrsta inflacije ne predstavlja gospodarski problem.

C) Inflacija prema **predviđanju**

Inflacija se može podijeliti i na očekivanu i neočekivanu inflaciju, ovisno o faktorima koji pretpostavljaju mogućnost njezinog pojavljivanja ili jačanja njezine stope. Očekivana inflacija dijeli se na *uravnoteženu*, pri kojoj ne dolazi do značajnih iskrivljavanja cijena i troškovi ostaju isti pa stoga učinkovitost ostaje nepromijenjena i *neuravnoteženu*, u kojoj se bilježe značajnije promjene u cijenama i mijenja se paritet troškova, a s time i efikasnost proizvodnje. Neočekivana inflacija također se može dalje razgranati na uravnoteženu i neuravnoteženu, s prvom koja značajnije utječe na raspodjelu dohotka, a manje na učinkovitost privrede, dok neuravnotežena inflacija djeluje na preraspodjelu dohotka i bogatstva te smanjuje ekonomsku učinkovitost.

U ekonomskoj teoriji najčešće prevladava mišljenje da je od svih vrsta inflacija u stvarnosti najviše izložena kombinaciji nepredviđene i neuravnotežene inflacije zbog kojih dolazi do gubitaka i redistribucije dohodaka, kako tvrdi (Samuelson, 1992), a (Laidler, 1975) napominje da se čak među određenim teoretičarima pojavljuje stav o mogućnosti državnog interesa u podržavanju neočekivane inflacije zbog gomilanja poreznih prihoda i smanjenja realnog državnog duga.

3.3. Mjerenje inflacije i problemi indeksnog broja

Prvenstveno, treba napomenuti mjerenje inflacije koja se iskazuje u stopama inflacije, a izračunava se na sljedeći način:

$$\text{STOPA INFLACIJE} = \frac{\text{RAZINA CIJENA (godina t)} - \text{RAZINA CIJENA (godina t-1)}}{\text{RAZINA CIJENA (godina t-1)}} * 100$$

U izračunu inflacije koristi se indeks cijena koji predstavlja prosjek cijena određenog broja roba i usluga. Prilikom tog izračuna u međusobni odnos se postavljaju pojedinačne cijene zajedno s njihovom ekonomskom važnošću. Najčešće se radi o tri vrste indeksa – indeks potrošačkih cijena, indeks cijena na veliko i deflator domaćeg proizvoda (Europska središnja banka, n.d.).

Indeks potrošačkih cijena je najčešća mjera inflacije i odnosi se na promjene u uobičajenim košaricama roba i usluga. Robe i usluge koje indeks obuhvaća predstavljaju se kao ključne za životni standard. U Hrvatskoj, tijekom godine na propisanim lokacijama diljem države Državni zavod za statistiku vodi evidenciju o propisanim robama i uslugama na mjesečnoj bazi. Njihov indeks cijena uspostavlja se s obzirom na njihovu važnost u budžetskoj potrošnji (ILO, 2008). Indeks potrošačkih cijena pojavio se krajem 19. st. i predstavlja najstariju kontinuiranu statističku seriju.

Za razliku od prvog indeksa, indeks cijena na veliko ili indeks proizvođačkih cijena odnosi se na razine cijena u veleprodaji ili proizvođačkoj fazi. Brojčano obuhvaća cijene više od 3000 roba, među kojima se nalaze cijene hrane, proizvodi prerađivačke industrije te rudarstva. Koriste se fiksni ponderi u svrhu prikazivanja neto prodaje pojedine robe. Zbog svoje detaljnosti, indeks proizvođačkih cijena često je korišten među poduzećima (MMF, 2004).

Deflator domaćeg proizvoda može se objasniti kao cijena svih komponenti BDP-a, među kojima su potrošnja, investicija, vladina nabava i neto izvoz. Za razliku od prethodnog indeksa, ova mjera sadržava promjenjive pondere koji se određuje cijenama i količinama za tekuće tromjesečje. U određenim okolnostima deflator domaćeg proizvoda može poslužiti i kao dopuna indeksu potrošačkih cijena, kao npr. u slučaju osobne potrošnje (GOV.UK, 2014).

Indeksi cijena, premda mogu biti vrlo korisni, imaju i svojih nedostataka, a karakteristični za svaku vrstu indeksa. Primjerice, u izračunu indeksa potrošačkih cijena koriste se fiksni ponderi čime se mogu procjenjivati troškovi života u odnosu na realnu situaciju u kojoj potrošači skupe proizvode zamjenjuju jeftinijima. Promjene kvalitete dobara također se pri ovakvom indeksu ne bilježe točno, zbog čega može nastati zbunjenost u slučaju inflacije (Ivančević, 2017).

3.4. Stabilizacijski antinflacijski program

Prema svojoj definiciji, stabilizacija mora zahtijevati potrebu za uspostavljanjem ravnoteže koja je narušena određenim unutarnjim ili vanjskim faktorima (Kobsa, 2008), međutim zbog teme ovoga rada fokus će biti usmjeren na antiinflacijskom programu. U okviru nacionalnog gospodarstva, potpuno ili djelomično stabiliziranje nacionalne privrede postiže se na nekoliko načina: neplanskim djelovanjem ekonomskih zakona i prirodnih težnji pojedinih dijelova gospodarskog života za ostvarivanjem ravnoteže ili strateškim koordiniranjem i uspostavljanjem stabilizacijskog programa što bi trebalo dovesti do porasta aktivnosti gospodarstva i njegovog razvoja. (Kobsa, 2008)

Drugim riječima, svrha stabilizacijske politike je uspostavljanje ravnoteže među gospodarskim odnosima pomoću različitih mehanizama kako bi se uklonili drastični poremećaji u privredi koji su doveli do narušavanja nacionalnog gospodarstva (Kobsa, 2008). Stabilizacijski programi nisu nužno vezani uz nekadašnje socijalističke sustave kojemu je i Hrvatska bila izložena, već ga se pronalazi i u državama tržišne ekonomije, a jednako se pojavljuje u razvijenim državama, kao i onima u razvoju. Takvi ekonomski programi predstavljaju nužnost u ostvarivanju težnji za nadvladavanjem ekonomskih ravnoteža, kao što su stope inflacije, inflacijskih uzroka i socijalno-ekonomskih posljedica na nacionalnoj razini (Krlježa, 2021). Stabilizacijski program se može definirati kao „skup makroekonomskih mjera bez kojih je nemoguće restrukturirati poduzeća i gospodarstvo u cjelini, kako bi se osigurao stabilan i održivi rast.“ (Kobsa, 2008).

Za kvalitetan stabilizacijski program potrebno je imati razvijenu strategiju za suočavanje, kao i promicanje aktivnosti gospodarstva. Taj skup makroekonomskih mjera treba dovesti do toga da država upravlja i utječe na jedan ili više makroekonomskih ciljeva, koji se ostvaruju unutar monetarne i fiskalne politike te politike dohodaka. Tim ciljevima nacionalna ekonomija se usmjerava prema boljoj strukturi proizvodnje, stabilnosti cijena i porastu zaposlenosti što treba na planu nacionalnog gospodarstva dovesti do veće stabilnosti i napretka. S obzirom da ne postoji jedinstveno rješenje za postizanjem ukupnog napretka, ne može se sa sigurnošću govoriti o mjerama koje bi sigurno donijele željene promjene. Ekonomski gledano, potrebno je prilikom stvaranja strateških planova uskladiti različite mjere i napraviti kvalitetnu procjenu o odabiru makroekonomskih mjera (Kobsa, 2008).

Dakle, stabilizacijska politika predstavlja osnovni oblik borbe protiv inflacije i cilj joj je postizanje stabilnosti gospodarstva, a postiže se privredom bez inflacije pri punoj zaposlenosti. Ipak, punu zaposlenost u realnim okvirima nije moguće postići zbog djelovanja različitih čimbenika. Od svih mjera koje se koriste u borbi protiv inflacije, najčešće su primijenjene politika administrativne kontrole cijena kojom se regulira usporavanje i zaustavljanje rasta cijena, restriktivno monetarno-kreditna politika koja ograničava količinu novca u optjecaju, devalvacija valute i uspostavljanje realnog kursa domaće valute i kontrola ili smanjivanje svih oblika potrošnje ili uvoza, poticanje izvoza i provođenje valutne reforme zamjenjivanjem stare valute za novu (Ćurčić, 2011).

U okviru monetarno-kreditne politike, izdvaja se tri načina zaustavljanja rasta potražnje. Smanjivanjem količine novca i vladinog ulaganja te smanjenjem kredita postiže se ekonomsko stanje u kojemu se odbija poduzetnike i pojedince od ulaganja. Izravne posljedice ovakvog pristupa dovode do stanja u kojem bez rasta ulaganja ne dolazi do porasta zaposlenosti, prihodi su manji, kao i potrošnja, što vodi do smanjenja inflacije. Fiskalna politika nastoji postići snižavanje inflacije reguliranjem poreza i javne potražnje s vraćanjem starih ili uvođenjem novih poreza, utječući time na smanjenje osobne potražnje. Kada je riječ o javnoj potražnji, istovremeno s njezinim smanjenjem dolazi i do smanjivanja prihoda državnog proračuna, što dovodi do smanjenja ukupne potrošnje (Mihaljević Kosor, 2011).

Prilikom promjena u isporukama proizvodnih faktora dolazi i do porasta troškova proizvodnje. Uzrok nastanka inflacija troškova nalazi se u rastu dohotka stanovništva zaposlenih. Stoga je njezina namjera ograničavanje rasta dohotka s obzirom na rast proizvodnosti rada provođenjem politike dohotka na način da državna vlast donosi odredbe prema kojima plaća može rasti samo u onoj mjeri u kojoj raste i prosječna proizvodnost rada.

Time se onemogućuje rast cijena ili smanjivanje profita, a time i nastanak inflacije troškova. Mogućnost sprječavanja monopola predstavlja također važan oblik zaustavljanja rasta inflacije čime se bitno utječe na posredništvo između dobara i usluga. Zbog svojeg monopolskog položaja u kojem jedini predstavljaju ponudu dobara ili usluga i želje za ostvarivanjem profita imaju mogućnost nesmetanog povećanja cijena, pa je izbjegavanje takvog povlaštenog položaja od iznimne važnosti (Babić, 2003).

4. Inflacija i poslovni ciklusi

U svojem članku, američki ekonomist Tim Ranson (1993) napominje kako je za kvalitetnije razumijevanje kretanja inflacije potrebno osvrnuti se i na ciklička kretanja unutar gospodarstva koja se pokazuju u odnosu prema zaposlenosti, industrijskoj proizvodnji i agregatnoj potražnji. Važno je istaknuti da se radi o složenom odnosu koji ovisi o stupnju razvoja određene države. Isti autor napominje da se kroz povijest odnos inflacije i konjunktura već proučavao, a istraživanja nisu donijela zakonitosti koje su se učvrstile u ekonomskoj teoriji kao nepobitne. Ipak, njihovom međusobnom korelacijom dolazi se do zaključaka koji su na temelju istraživanja imali utjecaj na stvaranje određenih ekonomskih pretpostavki. Istraživanja na prostoru SAD-a između 1953. i 1990. pokazala su da se inflacija povećava u vrijeme recesije, dok u vremenu ekspanzije opada (Ranson, 1993).

Na takvo stanje referira se i američki ekonomist Mike Moffatt (2019) i predstavlja teoriju prema kojoj se središnje banke u vremenima recesije odlučuju na smanjivanje nominalne kamatne stope želeći time potaknuti ulaganja u proizvodnju. Međutim, ukoliko dođe do pre naglog smanjivanja, može doći do inflacije zbog stimulativnog učinka na ekonomiju. Nadalje, isti autor napominje da i druge okolnosti mogu dovesti do rasta inflacije, kao npr. razdoblja ekonomske ekspanzije u kojima potražnja nadmašuje ponudu dovodeći u tome slučaju do rasta cijena dobara i usluga, pogotovo do rasta onih za čiju je veću ponudu potrebno izdvojiti više vremena i kapitala, kao npr. nekretnine u urbanim sredinama ili troškovi visokog obrazovanja (Moffatt, 2019).

Takav se odnos uočava kod država koje se nalaze u ekonomskom tranzicijskom položaju, a koje su uz znatan pad bruto domaćeg proizvoda (BDP) doživjele i vrlo visoke stope inflacije. S druge strane, može se primijetiti dugogodišnji uspjeh tzv. „azijskih tigrova“ – ekonomije tih

država bilježe učestalo ostvarivanje visokih stopa rasta uz jednoznamenkastu razinu inflacije (Sazanami, 1995)³.

Autori Latković i Matutinović (1998) ističu kako se odnos inflacije i konjunktura može prikazati razlikovanjem vrsta inflacija s obzirom na rast ili opadanje BDP-a. Inflacija u relativno stabilnim uvjetima bilježi porast stope između 2 i 4% i rast BDP-a između 1 i 3%. Ovakve gospodarske okolnosti karakteristične su za članice OECD-a.⁴ Inflacija u nestabilnim uvjetima bilježi povećanje stope između 5 i 15%, uz rast BDP-a između 4 i 10%. Pronalazi ju se u zemljama bržeg razvoja jer se mjerama monetarne i fiskalne politike potiče konjunktura. U takvim zemljama također je karakteristično ubrzano financiranje infrastrukturnih objekata putem javnog duga. Inflacija u vrlo nestabilnim uvjetima pokazuje se u povećanju cijena energenata i sirovina, ali također i u neekonomskim posljedicama, kao što su socijalni nemiri zbog čega je država izložena pritiscima sindikata. U ovakvim uvjetima rast BDP-a je nizak ili ga uopće nema. Naposljetku, recesijska inflacija dovodi do znatnog narušavanja ekonomskih i političkih uvjeta, a inflacija u recesiji može se podijeliti u tri stupnja: najblaži stupanj je stagflacija u kojoj pad BDP-a iznosi 5% ili u kojem dolazi do nultog rasta, a rast cijena na godišnjoj razini iznosi 15%. Drugi stupanj je galopirajuća inflacija koja predstavlja rizik u sklapanju dugogodišnjih ugovora zbog pojačane deprecijacije valute. Rastući troškovi pojavljuju se istovremeno s poskupljenjima, što znatno otežava gospodarski rast. U konačnici, u okolnostima raspada ekonomskog i monetarnog sustava pojavljuje se hiperinflacija, a doživjele su je neke europske države poput Njemačke nakon Prvog svjetskog rata ili Socijalističke Jugoslavije 1989. godine. Mjesečni rast cijena iznosi najmanje 50%, a ovisno o faktorima kojima je popraćen može iznositi i više. Hiperinflacija može biti i uvjetovana ratnim posljedicama. Prema godišnjem izvješću HNB-a pronalazi se podatak o mjesečnom rastu cijena 1989. u Jugoslaviji za 196%, dok je stopa inflacije iznosila visokih 49% (Latković, 1998).

U članku *Analiza odnosa nezaposlenosti i inflacije: primjer Hrvatske*, autori Matošec, Palić i Recher napominju kako je jedan od najčešćih ekonomskih pokazatelja koji se stavlja u odnos s inflacijom upravo nezaposlenost (Matošec, 2017). Autori zatim ukazuju na posebnu usmjerenost ekonomske teorije prema tome odnosu, a pogotovo treba izdvojiti istraživanje novozelandskog teoretičara Williama Phillipa⁵ koji je u svome radu *Odnos nezaposlenosti i*

³ U nastavku rada, referenca na kraju odlomka predstavlja izvor parafraziranog teksta cijelog odlomka.

⁴ Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj, u 2022. broji 38 članica.

⁵ Novozelandski teoretičar ekonomije (1914. – 1974.) po kojemu je nazvana *Phillipsova krivulja*, koja prikazuje inverzni odnos između stope nezaposlenosti i stope inflacije.

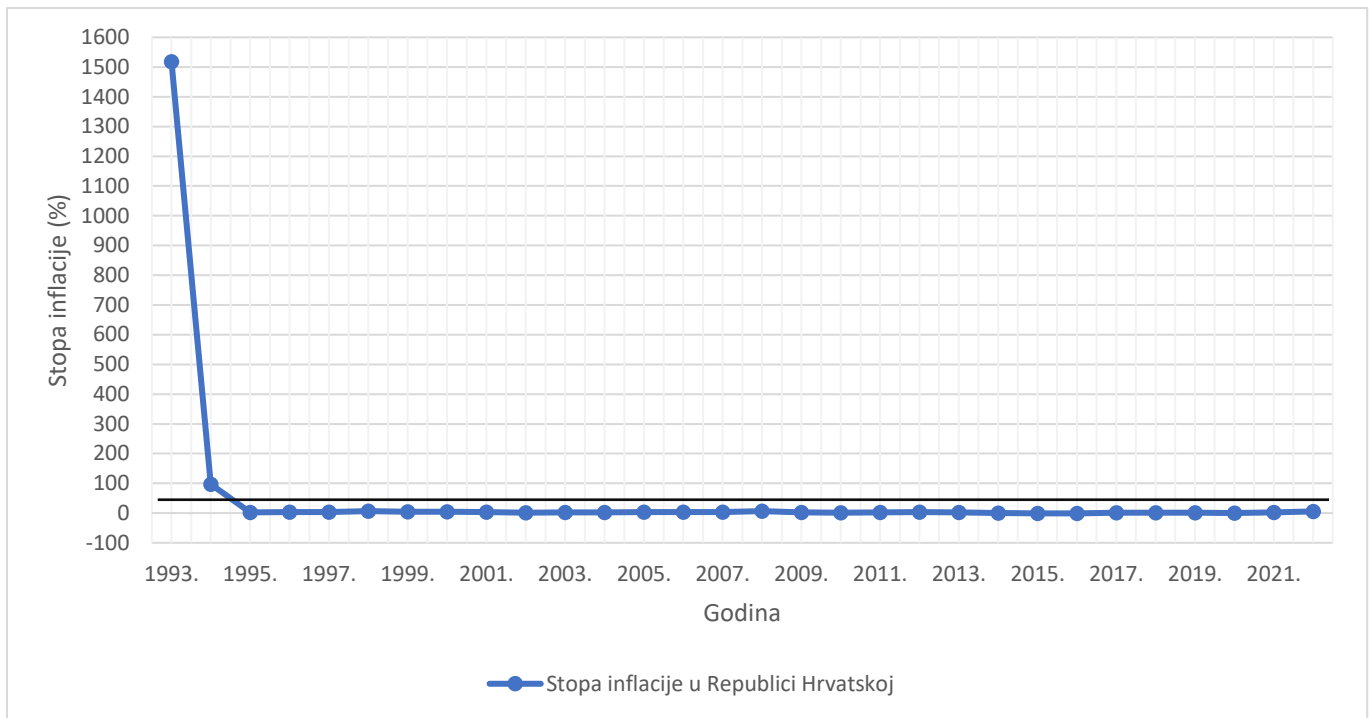
stope promjene nadnica u Ujedinjenom Kraljevstvu 1861-1957 predstavio teoriju o odnosu nadnica i nezaposlenosti, premda je prije njega američki ekonomist Irving Fisher prvi objavio statističko istraživanje koja se bavi povezanošću kretanja cijena i nezaposlenosti u ranoj 1926. Ipak, Phillipsovu misao prihvatili su mnogi ekonomisti tijekom 1950-ih, s obzirom na prevladavajuću fiksnu pretpostavku cijena u uvjetima ispod pune zaposlenosti. Phillipsovo tumačenje inflacije putem nezaposlenosti upravo je nadopunilo praznine u ekonomskoj teoriji. Prema njemu, te su dvije pojave međusobno utjecale jedna na drugu na obrnut način. Tumačenje o istovremenom povećavanju nadnica i padu nezaposlenosti kasnije je svedeno na odnos inflacije i nezaposlenosti. Njegove su teorije ubrzo dobile na važnosti kada su drugi ekonomisti svojim vlastitim istraživanjima potvrdili njegove stavove. Ipak, kasne 1960-e i 1970-e godine su donijele obrat - velike stope inflacije zajedno s visokim rastom nezaposlenosti i gospodarskom stagnacijom. Jedan od najistaknutijih ekonomista druge polovice 20. st. Milton Friedman, ponudio je modificirani oblik Phillipsovog pristupa u koji je uključio očekivanja o budućoj inflaciji, napominjujući da se ekonomski subjekti na temelju iskustva ne bi ponovno doveli u stanje novčane iluzije (Matošec, 2017).

5. Inflacija u Republici Hrvatskoj

Praćenje inflacijske stope u Republici Hrvatskoj vodi se od strane HNB-a, čiji je glavni cilj održavanje stabilnosti cijena. To bi trebalo doprinijeti uravnoteženom i stabilnom gospodarskom rastu, kao i postizanju visoke stope zaposlenosti, a što potvrđuju provedena istraživanja i dosadašnja iskustva. Održavanje stabilnosti cijena ne teži dovođenju stope inflacije na nultu razinu, već blago pozitivne stope inflacije tijekom dužeg razdoblja. Niska i stabilna inflacija omogućuje provođenje gospodarskih aktivnosti na višim razinama, kao i povećanje transparentnosti cijena, čime se potrošačima otvara mogućnost da iz cijena stvore pravilnu i kvalitetnu informaciju o relativnoj vrijednosti pojedinih dobara. Poveznica inflacije i transparentnosti cijena vidljiva je i u dosadašnjem iskustvu u kojem se može uočiti rast inflacijske stope s istovremenim velikim promjenama relativnih cijena. Kod nižih stopa inflacije lakše je uočiti vrijednost pojedinih dobara, ali i predvidjeti njihove promjene. U takvim okolnostima potrošačima i poduzećima lakše je donositi odluke o potrošnji, štednji i investicijama, što u konačnici dovodi do kvalitetne preraspodjele ukupnih resursa u gospodarstvu, kao i povećanja gospodarskog proizvodnog potencijala. Održavanje niske stope

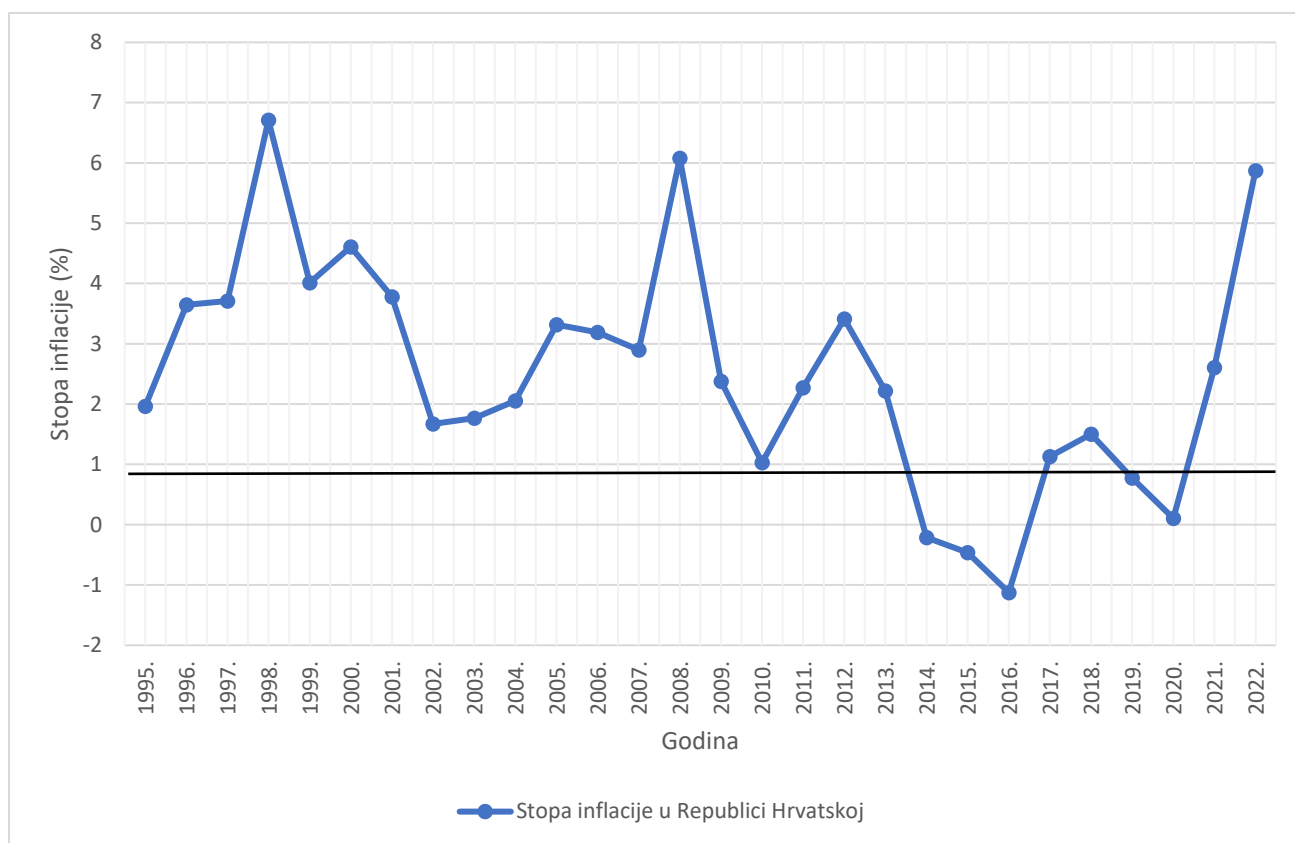
inflacije može doprinijeti i smanjenju premije na inflacijski rizik, čime se u konačnici dolazi do smanjenja realne kamatne stope i na taj način promiče investicija. Nadalje, u okolnostima stabilnih cijena smanjuje se mogućnost samostalnog financiranja kućanstava i poduzeća u svrhu zaštite od inflacije, umjesto preusmjerenja tih sredstava u proizvodnju. Time može doći do destimuliranja investicija u produktivnije sektore, odljev kapitala, kao i usporavati ili zaustavljati gospodarski rast. Visoka inflacija sa sobom može dovesti i do osjećaja nesigurnosti pred budućim razdobljem, čime se mogu znatno otežati očekivanja i prosudbe i ugroziti donošenje ekonomskih i investicijskih odluka. Negativne posljedice visoke stope inflacije mogu djelovati i na porezni sustav i sustav socijalne zaštite. Znatni vremenski pomaci u naplati poreza i doprinosa dovest će do negativnog djelovanja inflacije na porezne prihode i doprinose za socijalnu zaštitu. Drugi inflacijski ekstrem, pad opće razine cijena, također može imati negativnog utjecaja na gospodarski rast i zaposlenost. Ukoliko deflacija opstane u dužem vremenskom razdoblju, postoji mogućnost o njezinom ugrađivanju među ekonomskim subjektima, što može dovesti do odgode potrošnje u predviđanju pada cijena u budućnosti. Time se smanjuju prihodi poduzeća, koja postaju prisiljena smanjiti svoje troškove, zbog čega se počinju u praksi događati otpuštanja radnika ili smanjenja plaća. Deflacijske posljedice mogu dovesti do dugogodišnjih negativnih utjecaja na gospodarstvo (HNB, 2015).

U nastavku teksta slijedi grafikon 3 na kojemu je prikazana stopa inflacije u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 1993. do 2022. godine.

Grafikon 3. Stopa inflacije u Republici Hrvatskoj u razdoblju između 1993. i 2022. godine (Međunarodni monetarni fond, World Economic Outlook Database, Travanj 2022., <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2022/April>, posljednji pristup: 13. rujna 2022.)

Iščitavajući grafikon 3 može se primijetiti kako je 1993. godine Republiku Hrvatsku zadesila hiperinflacija koja je iznosila 1518,53%. S obzirom da se zbog te i iduće vrijednosti stope inflacije ne može iščitati ostatak grafikona, u nastavku slijedi grafikon 4 koji prikazuje kretanje stope inflacije od 1995. do 2022. godine.

Grafikon 4. Stopa inflacije u Republici Hrvatskoj u razdoblju između 1995. i 2022. godine (Međunarodni monetarni fond, World Economic Outlook Database, Travanj 2022., <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2022/April>, posljednji pristup: 13. rujna 2022.)

Hiperinflacija u Hrvatskoj, koja se može iščitati s grafikona 4, bila je uzrokovana napuštanjem socijalističkog načina upravljanja državom, kao i Domovinskim ratom koji je trajao između 1991. i 1996. godine. Kako bi se suočila s teškim gospodarskim stanjem, Hrvatska je krenula u proces gospodarskog oporavka u kojem je upotrijebljena neoliberalna doktrina, a počivala je na tri važne karakteristike - privatizacija, deregulacija i liberalizacija. Ovakvim programom nastojalo se preusmjeriti hrvatsko gospodarstvo prema tržišnoj ekonomiji, stvaranju povoljne tržišne klime, kao i povlačenju države iz njezine uloge u gospodarstvu (Majstorović, 2014).

Ostvarenje takvih ciljeva ovisilo je o pretpostavkama koje su trebale dovesti do stabiliziranja i razvoja gospodarstva. U posljednjim godinama 20. st., točnije 1999. godine, Hrvatska se suočila s recesijom, ali je inflacija, nakon suzbijanja hiperinflacije, ostala na razini blage. Iznimno, prema podacima Međunarodnog monetarnog fonda, blaga razina je prekoračena 1998. godine (6.71%). Ulaskom u 21. st. recesija je uspješno suzbijena, a inflacije se nastavila kretati na razini blage inflacije, i to sve do izbivanja svjetske gospodarske krize 2008. U

razdoblju između 2000. i 2008. BDP po stanovniku konstantno je rastao i u tome se razdoblju gotovo udvostručio. U istom razdoblju, proces privatizacije u Hrvatskoj počeo se učvršćivati, a ulazak inozemnog kapitala doveo je do procvata financijskog tržišta i rasta cijena dionica, dok je stopa nezaposlenosti dostizala razine iznad 15%. U tome razdoblju stvarali su se i preduvjeti za razvoj poduzetništva, radeći na decentralizaciji javnih funkcija, a turizam je ostvario značajne prihode državnog proračuna. Kontinuirani rast BDP-a doživio je svoj vrhunac 2006. godine kada je iznosio 4,94% prema podacima Međunarodnog monetarnog fonda. Kao što je prikazano na grafikonima 3 i 4, stopa inflacije zadržavala se na razini značajno ispod 5%; međutim, pojavio se problem deficita platne bilance. Prema fiskalnom kriteriju iz Maastrichta⁶ javni dug nije mogao iznositi više od 60% BDP-a, a u Hrvatskoj nije postojao problem poštivanja tog kriterija te je tijekom 2007. godine iznosio najpovoljnijih 47% (Kožljan, 2014).

Kada je riječ o osnovnim sastavnicama BDP-a, najveći utjecaj na pozitivno gospodarsko stanje uoči velike krize imala je osobna potrošnja. Njezin rast mogao se konstantno pratiti između 1994. i 2008. godine i bila je veća od stope rasta vrijednosti proizvodnje. Dakle, povećana potrošnja bila je posljedica optimističkih očekivanja (Buturac, 2009).

Zahvaljujući nedostatku karakterističnih oscilacija u poslovnim ciklusima te nedostatkom reagiranja monetarne i fiskalne politike odvijao se rast i razvoj. Međutim, u hrvatskom gospodarstvu su se počeli izdvajati i određeni problemi, poput politike tečaja i ubrzani rast uvoza, kao i problem javnog zaduživanja. U ovome razdoblju započinje ubrzani rast kreditiranja privatnog domaćeg sektora. Takve okolnosti dovele su do toga da je u vrijeme izbivanja svjetske gospodarske krize, u 2009. godini vanjski dug uspio nadvladati ukupnu vrijednost BDP-a. U godinama koje su uslijedile vanjski dug samo je nastavio rasti, čime će u još znatnijem omjeru činiti udio ukupnog BDP-a, a i stopa inflacije porasti će do otprilike 3,5% (Majstorović, 2014).

Dolazak svjetske gospodarske krize očitovan padom na tržištu dionica tijekom 2007. godine, posebno je imalo veliki utjecaj na tržište država u razvoju, među kojima je bila i Hrvatska. U studenom 2007. u Hrvatskoj se dogodio pad dionica od 7%, a nakon više od godinu dana čak 77%. Istovremeno s takvim promjenama na tržištu, smanjivao se priljev kapitala, što je kao posljedicu imalo povećavanje troškova inozemnih zaduživanja. Gospodarska aktivnost počela

⁶ Kriteriji konvergencije ili Kriterij iz Maastrichta, kriteriji su koje moraju zadovoljiti zemlje članice EU kako bi ušle u treću fazu Ekonomske i monetarne unije, a temelji se na četiri kriterija: stabilnost cijena, državne financije, tečaj i dugoročne kamatne stope

je sve više slabiti i recesijsko stanje u punom smislu dogodilo se početkom 2009. godine. U tome razdoblju došlo je do značajnog smanjenja industrijske proizvodnje, kao i pada potrošnje i BDP-a (Galac, 2011).

Dakle, stabilnost u kojem je hrvatsko gospodarstvo egzistiralo između 2000. i 2008. ovom krizom bilo je potpuno narušeno i financijski raskol na svjetskom tržištu utjecao je na nedostatak mnogih oslonaca hrvatskog gospodarstva iz razdoblja koje je prethodilo krizi. Zbog iznimno lošeg stanja javnih financija, hrvatska država krenula je u proces rebalansa proračuna (Majstorović, 2014).

U Hrvatskoj je posebno bilo pogođeno investiranje, koje je imalo važnu ulogu u gospodarskom oporavku. S visokim stopama investicija stvaraju se preduvjeti za rast ekonomskog standarda, a tijekom krize Hrvatska je u tom području bila snažnije pogođena nego države Europske unije, gdje je tijekom 2013. godine udio investicija u BDP-u pao na oko 9%. U godinama koje su uslijedile, Hrvatska je 2013. pristupila Europskoj uniji i time je započeo njezin ponovni gospodarski oporavak, što je vidljivo i u daljnjem zadržavanju inflacije na razini blage. Međutim, izostanak pravovremenih ekonomskih mjera onemogućavao je brži rast hrvatskog gospodarstva (Jurčić, 2015).

U 2016. godini, hrvatsko gospodarstvo još uvijek je zaostajalo za svjetskim gospodarstvom i za drugim EU državama, te je njezina razina gospodarske aktivnosti bila ispod 11% u odnosu na početak krize, dok je svjetsko gospodarstvo s druge strane bilježilo poraste od 25% (Jurčić, 2016).

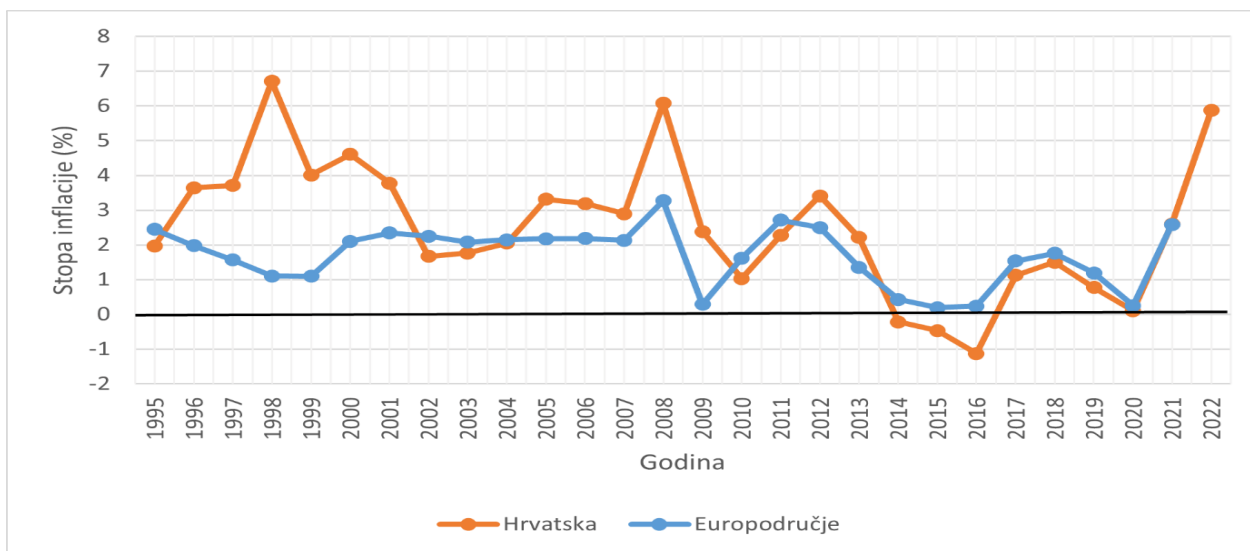
Na novom putu prema oporavku gospodarstva ponovno je izbila velika svjetska gospodarska kriza krajem 2019. i početkom 2020. godine, ovoga puta uvjetovana zdravstvenim razlogom, a to je virusna pandemija COVID-19 koja se proširila na cijeli svijet. Svjetsko gospodarstvo našlo se pred novim problemima koji su ponovno uzrokovali porast inflacije. Ekonomski model kojim se nastoji prikazati ekonomska kriza u vrijeme pandemije započinje zdravstvenim šokom koji dovodi do šoka ponude jer se zbog stavljanja zdravstvenih mjera u prvi plan, prekidaju lokalni i globalni lanci proizvodnje i opskrbe. Dolazi do pojačanog trošenja zaliha, ali zbog njihove konačnosti dolazi do sloma ponude. Smrtni slučajevi uzrokuju nestabilnost i strah koji dovode do pada potrošnje i prekida investicija. Pad potražnje zatim dovodi do pada novčanih tokova, čime se uspostavlja strah od bankrota, a on se pokušava nadvladati otpuštanjem radnika. Time se povećava postotak nezaposlenosti, a financijski sustav nalazi se u teškom položaju i nadalje se smanjuje kupovna moć kućanstva i

dolazi do dodatnog opadanja potražnje. U ovakvoj krizi, funkcioniranje gospodarstva ovisi o funkcioniranju novčanih tokova koje izazivaju procesi proizvodnje, razmjene i potrošnje. Ponovni porast stope inflacije tijekom 2021. i 2022. potvrdio je predviđanja Europske komisije o imenovanju Hrvatske među najviše pogođenim gospodarstvima tijekom pandemijske krize (Čavrak, 2020).

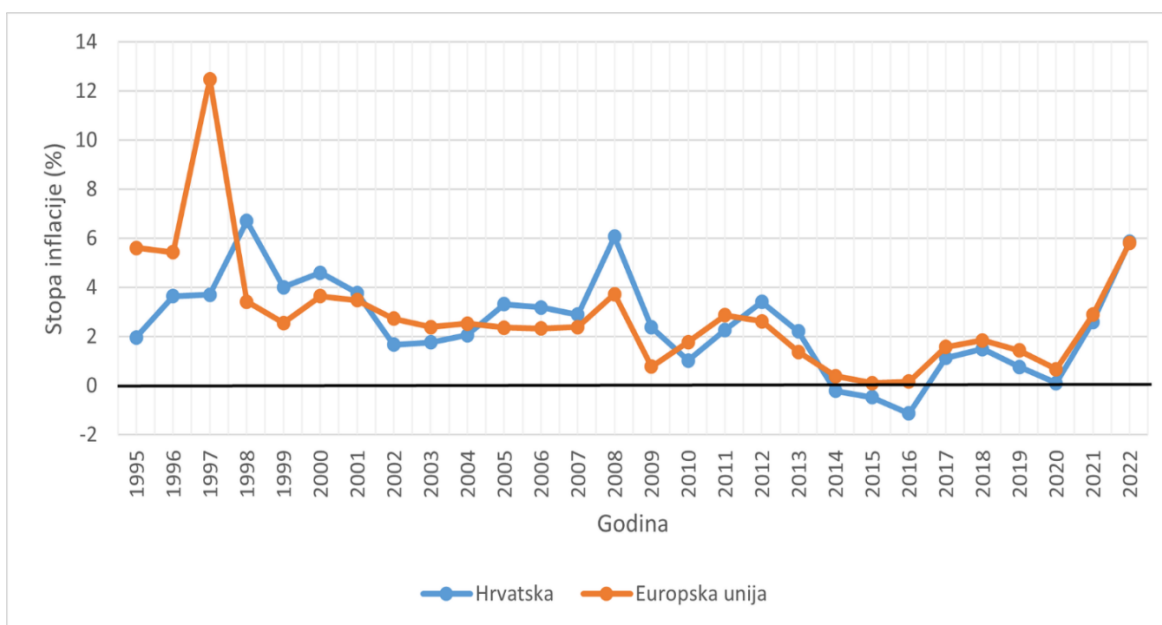
HNB je izvijestio o znatnom povećanju inflacije potrošačkih cijena potkraj 2021. godine, što se posebno odrazilo na cijene prehrambenih proizvoda i gorivo čime je pozornost medija i široke javnosti bila usmjerena prema rastućoj inflaciji. Stopa inflacije zadnji put je bila tako izražena prije 13 godina, za vrijeme velike gospodarske krize 2008. godine. Kao i tada, povećanje inflacije bilo je uzrokovano znatnim poskupljenjem energenata i drugih sirovina na svjetskom tržištu. Ipak, postojale su bitne razlike između tih dvaju okolnosti povišene inflacije. Tijekom 2007. i 2008. rast sirovina bio je potaknut događajima u Kini, gdje je zbog ubrzane industrijalizacije i masovnih migracija radnika u gradove došlo do znatnog povećanja potražnje, dok su u Hrvatskoj na krizu najviše utjecaja imali ubrzanje rasta domaće potražnje i jediničnih troškova rada. Za razliku od tada, sadašnja kriza i jačanje inflacijskih stopa uzrokovano je povećanjem uvezene inflacije, tj. povećanje cijena sirovina i industrijskih proizvoda na svjetskom tržištu, oporavkom domaće osobne potrošnje i u konačnici zbog statističkih razloga, jer su se tijekom 2021. godine tekuće cijene povećale u odnosu na prethodnu godinu, kada su bile smanjene zbog pojave pandemijske krize i gospodarskog zatvaranja (HNB, 2022).

6. Usporedba inflacije u zemljama EU

Na grafikonu 5 i 6 prikazane su usporedne stope inflacije između Hrvatske i europodručja između 1995. i 2022.

Grafikon 5. Stope inflacije u Hrvatskoj i europodručju između 1995. i 2022. (Međunarodni monetarni fond, World Economic Outlook Database, Travanj 2022., <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2022/April>, posljednji pristup: 15. rujna 2022.)

Grafikon 6. Stope inflacije između Hrvatske i Europske unije između 1995. i 2022. (Međunarodni monetarni fond, World Economic Outlook Database, Travanj 2022., <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2022/April>, posljednji pristup: 16. rujna 2022.)

S vodećom statističkom ulogom Europska središnja banka (ESB) 1999. započela je s bilježenjem statističkih podataka o stopama inflacije na europodručju i u Europskoj uniji. Kada je riječ o državama koje pripadaju tim zonama, one su se tijekom povijesti suočavale s visokim stopama inflacije, kao npr. Njemačka koja je u vrijeme Weimarske Republike između Prvog i Drugog svjetskog rata bilježila hiperinflaciju ili neke druge države koje su kroz duže vremensko razdoblje bile pogođene visokim stopama inflacije, a da pritom nisu bilježile značajniji rast gospodarstva, kao npr. Nizozemska u 80-im godinama 20. st. Početak 90-ih godina 20. st. donio je mnoge društvene i političke promjene, poput pada Berlinskog zida i političkog ujedinjenja dvaju dijelova Njemačke, pada mnogih socijalističkih i komunističkih sustava i njihovom zamjenom s tržišnim ekonomijama. U tome razdoblju u državama Europske unije i europodručja stope inflacije počele su znatnije opadati, i to istovremeno kada je ESB započela s ostvarivanjem njezinog primarnog cilja, a to je bila stabilizacija cijena. Kraj 20. st. u europodručju bio je obilježen održavanjem stope blage inflacije, a u Hrvatskoj ekonomske prilike su bile slične, s iznimkom 1998. kada je došlo do porasta stope inflacije. U državama Europske unije tijekom 1990-ih provodile su se antinflacijske politike kako bi se zadovoljili uvjeti koji su zahtijevali kriteriji konvergencije o trećoj fazi pristupa Ekonomskoj i monetarnoj uniji Europske unije (de Haan i sur., 2016).

Upravo zbog toga dolazi do značajnijeg opadanja stope inflacije, koje su u 1995. prosječno iznosile oko 2%. Nakon uvođenja eura 2002. od strane pojedinih nacionalnih središnjih banaka, ponovno su se povećale stope inflacije među državama Europske unije. Ipak, treba naglasiti da ekonomske promjene u europodručju nisu ovisile isključivo o okolnostima unutar Europe. Talijanski autori Ciccareli i Mojon (2010) tvrde da su stope inflacije unutar zemalja OECD-a u tome razdoblju bile uvjetovane s jedne strane činjenicom da su središnje banke kao cilj imale približavanje stopa inflacije prema 2% ili čak održavanju toga postotka, a s druge strane zbog utjecaja globalnih okolnosti na pojedinačne razlike u stopama inflacije. Primjerice, cijene ulja su oduvijek u europodručju zauzimale važnu ulogu u određivanju stopa inflacije te je u razdoblju između 2003. i 2008. došlo do pozitivnog šoka te je time nastavljen pritisak na inflaciju u europodručju. U tome razdoblju, u hrvatskom gospodarstvu se također održavala stabilna inflacija i može se reći o relativno podjednakim pozitivnim gospodarskim okolnostima i u Hrvatskoj i u ostatku europodručja (Ciccareli i Mojon, 2010).

Nakon toga, uslijedila je velika gospodarska kriza i hrvatsko gospodarstvo je bilo snažnije pogođeno s porastom inflacije, kao što je vidljivo na grafikonima 5 i 6. Tijekom 2010. godine

cijene ulja vraćene su kao u vremenu prije nastanka gospodarske krize, a stopa inflacije spuštana je između 1 i 2% (Riggi i Venditti, 2015).

Stope inflacije tijekom 2013. učestalo su bile u padu, a čak su između 2014. i 2016. dovele do stanja deflacije, dok su u Hrvatskoj takve okolnosti također bile prisutne, s još znatnije prisutnim deflacijskim stopama oko -1%. Između 2016. i 2019. europsko i hrvatsko gospodarstvo uglavnom se usmjeravalo prema stabiliziranju cijena, a prijelaz s deflacije na stabilnu inflaciju u tome razdoblju pokazuje i njihovu uspješnost u toj namjeri. Prema grafikonima, u tome razdoblju najviše stope inflacije iznosile su između 2 i 2,5 %. Još jedno razdoblje pozitivnog oporavka tih gospodarstva bilo je prekinuto pandemijskom krizom koja je u 2021. i 2022. prouzročila negativne posljedice po gospodarstva, što potvrđuju i iznimno visoke stope inflacije u europodručju, zemljama Europske unije i u Hrvatskoj. U 2020. godini zbog zatvaranja gospodarstva i smanjenja njegove aktivnosti bilježena je gotovo nulta inflacija, nakon čega su stope inflacije počele rasti velikom brzinom i postigle rekordne brojke u negativnom smislu, kako je već u radu istaknuto.

Prema podacima Eurostata⁷, u studenom 2021. u državama eurozone zabilježena je najviša stopa inflacije koja je iznosila 5%, još od 1999. godine kada je započeto službeno vođenje podataka. Glavni uzroci za takvo stanje, osim ponovnog otvaranja gospodarskih aktivnosti i samim time suočavanja s inflacijskim posljedicama pandemijske krize, bili su i poskupljenje energije za 27,4 % u odnosu na studeni 2020. Istovremeno, pojavio se problem zastoja dobavnih / prehrambenih lanaca, kao i smanjenje u ponudi sirovina i materijala. Inflacijski pritisak i rast njezinih stopa posebice je vidljiv i u porastu industrijskih proizvođačkih cijena koje su na godišnjoj razini porasle za 16,2 %. Primjer Njemačke, kao jedne od najrazvijenije europske ekonomije, pokazuje da su visokim stopama inflacije izložene i razvijene zemlje, kao i zemlje u razvoju, s čak 6% stope inflacije, koja je u njemačkim okvirima najviša u posljednjih 30 godina. U Hrvatskoj je stopa inflacija krajem 2021. godine bila nešto manja od 4%, a dodatno je nastavila rasti tijekom 2022. godine i dosegla rekordnih 12,3 % u rujnu 2022. u odnosu na isto razdoblje u 2021. godini (Saiva d.o.o., 2021).

⁷ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/14083883/2-07012022-AP-EN.pdf/49039c42-31ea-3513-8307-eece31d6b25a>

7. Zaključak

U suvremenom dobu inflacija je postala sinonim za rast razine cijena, a njezin nastanak se može pratiti u antičkoj Grčkoj gdje se po prvi puta u povijesnim izvorima pronalazi pad vrijednosti novca i iskorištavanje takvih okolnosti od strane političkih vladara. S razvojem globalizacije, inflacija je počela djelovati globalno na svjetsku ekonomiju, ponajprije u 20. st., a takav trend nastavljen je i u 21. st.

U ekonomskoj teoriji inflacija se najčešće objašnjava kao rast razine cijena. U izračunu inflacije koristi se indeks cijena koji predstavlja prosjek cijena određenog broja roba i usluga, a prilikom izračuna u međusobni odnos se postavljaju pojedinačne cijene i njihova ekonomska važnost. Prateći stopu inflacije HNB nastoji postići stabilizaciju cijena, tj. održavanje niske i stabilne inflacije koja predstavlja „zdravo“ ozračje hrvatskog gospodarstva. Kada je riječ o inflacijskim kretanjima, niti jedan ekstrem ne predstavlja pozitivan učinak na gospodarstvo, pa se stoga na ozbiljan način suzbija rast visoke stope inflacije, ali i iznimno niske, koja može dovesti do značajnog pada cijena.

U ovome radu analizirano je kretanje stope inflacije od 1993. do 2022. Hiperinflacija u Hrvatskoj 1993. bila je uzrokovana napuštanjem tadašnjeg državnog uređenja te Domovinskim ratom zbog kojeg je Hrvatska pretrpjela velike financijske i ljudske gubitke.

U posljednjim godinama 20. st. stope inflacije su bile na razini blage inflacije koja će se zadržati do izbivanja svjetske gospodarske krize 2008. Nakon recesije 1999. godine, uslijedilo je pozitivno razdoblje za hrvatsko gospodarstvo, BDP po stanovniku konstantno je rastao, a stvoreni su i preduvjeti za razvoj poduzetništva. Radeći na decentralizaciji javnih funkcija, i turizam je ostvario značajne prihode državnog proračuna. Pozitivan preokret bio je prekinut svjetskom gospodarskom krizom koja je započela 2008. godine. S takvim gospodarskim okolnostima bio je smanjen i priljev kapitala, što je dovelo do povećavanja troškova inozemnih zaduživanja.

U nadolazećim godinama, Hrvatska je 2013. pristupila Europskoj uniji i time je započeo njezin ponovni gospodarski oporavak. Međutim, izostanak pravovremenih ekonomskih mjera onemogućavao je brži rast hrvatskog gospodarstva. Stoga je Hrvatska i dalje zaostajala za europskim prosjekom. Krajem 2019. godine svijet je pogodila još jedna kriza, ovoga puta pandemija koronavirusa koja je dovela do potpunog zatvaranja i znatnog smanjenja gospodarske aktivnosti. Njezine posljedice počele su se pojavljivati u većoj mjeri tijekom

2021. i 2022. kada su stope inflacije rekordno narasle u europodručju, kao i u Hrvatskoj. To je naznaka da će u nadolazećim godinama glavni cilj europskih zajednica biti zaustaviti porast stope inflacije, a Hrvatska, kao dio Europske unije, morat će još jednom provesti antiinflacijsku politiku.

8. Popis literature

1. Babić, M. (2003): Makroekonomija, XIII. Dopunjeno i izmijenjeno izdanje, Nakladnička kuća Mate, Zagreb, str. 493, 505
2. Bernholz, P. (2003): Monetary Regimes and Inflation: History, Economic and Political Relationships, Edward Elgar Publishing, str. 1-8
3. Bryan, Michael F. (2009): On the Origin and Evolution of the Word Inflation, u: Handbook of Monetary Policy, Routledge, dostupno na: <https://www.clevelandfed.org/en/newsroom-and-events/publications/economic-commentary/economic-commentary-archives/1997-economic-commentaries/ec-19971015-on-the-origin-and-evolution-of-the-word-inflation.aspx> (zadnji pristup: 20. kolovoza 2022.)
4. Buturac, G., Rajh, E., Teodorović, I. (2009): Hrvatsko gospodarstvo u svjetlu globalne recesije, Ekonomski pregled, Vol. 60 No. 12, str. 663-698, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/47516> (zadnji pristup: 13. rujna 2022.)
5. Ciccarelli, M., Mojon, B. (2010): Global inflation, The Review of Economics and Statistics, Vol. 92, No. 3, str. 524-535, dostupno na: <http://www.jstor.org/stable/27867556> (zadnji pristup: 15. rujna 2022.)
6. Čavrak, V. (2020): Makroekonomija krize COVID-19 i kako pristupiti njenom rješavanju, EFZG working paper series, Vol. No. 03, str. 1-19, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/236781> (zadnji pristup: 15. rujna 2022.)
7. Ćurčić, R., Jarić, D., Radun, V. (2011): Principi ekonomije, Visoka škola za primijenjene i pravne nauke „Prometej“, Banja Luka
8. Dragičević, A. (1983): Leksikon političke ekonomije, drugo i izmijenjeno izdanje, Reformator, Zagreb
9. Europska središnja banka (2022): Mjerenje inflacije i preispitivanje strategije, dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/home/search/review/html/inflation-measurement.hr.html> (zadnji pristup: 13. rujna 2022.)
10. Galac, T. (2011): Središnja banka kao krizni menadžer u Hrvatskoj – analiza hipotetičnih scenarija, HNB, str. 2-5, dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/121366/i-034.pdf/0615de4b-73d5-4929-8f09-5a3d5994810f> (zadnji pristup: 15. rujna 2022.)

11. GOV.UK (2014): GDP deflators: user guide, dostupno na: <https://www.gov.uk/government/publications/gross-domestic-product-gdp-deflators-user-guide/gdp-deflators-user-guide> (zadnji pristup: 15. rujan 2022.)
12. Haan, J. de, Hoerberichts M., Maas, R., Teppa, F. (2016): Inflation in the Euro Area and Why it Matters, De Nederlandsche Bank N.V., str. 23-38, dostupno na: https://www.dnb.nl/media/ziwmfvg4/201609_nr_3_-2016-inflation_in_the_euro_area_and_why_it_matters.pdf (zadnji pristup: 18. rujan 2022.)
13. HNB (2015): Ciljevi monetarne politike, dostupno na: <https://www.hnb.hr/temeljne-funkcije/monetarna-politika/ciljevi> (zadnji pristup: 7. rujan 2022.)
14. HNB (2021): Što je inflacija, dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/sto-je-inflacija> (zadnji pristup: 15. rujna 2022.)
15. HNB (2022): Zašto je inflacija posljednjih mjeseci znatno porasla?, dostupno na: <https://www.hnb.hr/javnost-rada/aktualno-o-inflaciji/html> (zadnji pristup: 15. rujna 2022.)
16. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021., zadnji pristup: 15. rujan 2022., dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=40441> (zadnji pristup: 12. rujna 2022.)
17. Ivančević, T., Perec, K. (2017): Osnove ekonomije, Visoka poslovna škola, Zagreb, str. 86, 134
18. Jurčić, Lj. (2015): Stanje hrvatskog gospodarstva - Hrvatska u europskoj uniji, *Ekonomski pregled*, Vol. 66 No. 6, str. 609-642, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/150393> (zadnji pristup: 15. rujan 2022.)
19. Jurčić, Lj. (2016): Hrvatsko gospodarstvo i svjetsko okruženje, *Ekonomski pregled*, Vol. 67 No. 6, str. 605-636, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/176024> (zadnji pristup: 15. rujan 2022.)
20. Kobsa, O. (2008): Stabilizacijska politika Hrvatske 1990. – 2005. *Pravnik*, 42(86), str. 73-88
21. Kožljan, V. (2014): Financijske krize u XX. stoljeću s osvrtom na Hrvatsku. Doba fakultet, za primijenjene poslovne i društvene studije Maribor
22. Labonte, M. (2011): Inflation: Causes, Costs, and Current Status, Congressional Research Service, str. 1-16, dostupno na: https://www.everycrsreport.com/files/20070313_RL30344_2df0c12eae39052665d893e8e8b2b28877633021.pdf (zadnji pristup: 16. rujna 2022.)
23. Lacković, M. i Matutinović, I. (1998): Povratna veza inflacije i deprecijacije na primjeru Hrvatske 1990-1993. *Ekonomski pregled*, 50(1-2), str. 116-143

24. Majstorović, M. (2014): *Suvremena ekonomska kriza i Hrvatska*, Sveučilište u Rijeci, Ekonomski fakultet
25. Matošec, M., Palić, P., Recher, V. (2017): *Analiza odnosa nezaposlenosti i inflacije u uvjetima krize: primjer Hrvatske*, *Ekonomski pregled*, Vol. 68 No. 1, str. 32-58, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/179103> (zadnji pristup: 16. rujna 2022.)
26. Međunarodni monetarni fond (2004): *Producer Price Index Manual: Theory and Practice*, Washington(D.C.), str. 3-4, dostupno na: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ppi/2010/manual/ppi.pdf> (zadnji pristup: 16. rujna 2022.)
27. Mihaljević Kosor, M., Reić, Z. (2011): *Ekonomija, treće izmijenjeno izdanje*, Ekonomski fakultet Split, Split
28. Moffatt, M. (2019) *Why Deflation Doesn't Happen During a Recession*, ThoughtCo. Dostupno na: <https://www.thoughtco.com/why-prices-dont-drop-during-a-recession-1146306> (datum pristupa: 15. kolovoz 2022.)
29. Ranson, D. (1993) *Inflation*, *The Concise Encyclopedia of Economics*, dostupno na: <https://www.econlib.org/library/Enc1/Inflation.html> (zadnji pristup: 1. rujna 2022.)
30. Riggi, M., Venditti, F. (2015), *Failing to Forecast Low Inflation and Phillips Curve Instability: A Euro-Area Perspective*, *Int Finance*, 18(1), str. 47-68, dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/269036325_Failing_to_Forecast_Low_Inflation_and_Phillips_Curve_Instability_A_Euro-Area_Perspective (zadnji pristup: 16. rujna 2022.)
31. Saiva d.o.o. (2021): *Inflacija u eurozoni na najvišoj razini od uvođenja eura*, dostupno na: <https://www.centarzlata.com/inflacija-u-eurozoni/> (zadnji pristup: 17. rujna 2022.)
32. Samuelson, P.A. i Nordhaus, W.D. (1992): *Ekonomija*, Mate, Zagreb, str. 592-597
33. Sazanami, Y. (1995): *The East Asian Miracle: Economic Growth and Public Policy*. A World Bank Policy Research Report, Oxford University Press, London, str. 184-185, dostupno na: <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/975081468244550798/main-report> (zadnji pristup: 10. rujna 2022.)

8.1. Popis grafikona i tablica

1. Grafikon 1. *Prikaz inflacije na temelju indeksa troškova života na primjeru Velike Britanije, Francuske, Švicarske i Sjedinjenih Američkih Država* (Bernholz, 2003)
2. Grafikon 2. *Prikaz indeksa troškova života na primjeru 6 svjetskih ekonomija u razdoblju između 1950. i 2000.* (Bernholz, 2003)
3. *Grafikon 3. Stopa inflacije u Republici Hrvatskoj u razdoblju između 1993. i 2022. godine* (Međunarodni monetarni fond, World Economic Outlook Database, Travanj 2022., <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2022/April>, posljednji pristup: 13. rujna 2022.)
4. *Grafikon 4. Stopa inflacije u Republici Hrvatskoj u razdoblju između 1995. i 2022. godine* (Međunarodni monetarni fond, World Economic Outlook Database, Travanj 2022., <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2022/April>, posljednji pristup: 13. rujna 2022.)
5. *Grafikon 5. Stope inflacije u Hrvatskoj i europodručju između 1995. i 2022.* (Međunarodni monetarni fond, World Economic Outlook Database, Travanj 2022., <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2022/April>, posljednji pristup: 15. rujna 2022.)
6. *Grafikon 6. Stope inflacije između Hrvatske i Europske unije između 1995. i 2022.* (Međunarodni monetarni fond, World Economic Outlook Database, Travanj 2022., <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2022/April>, posljednji pristup: 16. rujna 2022.)
7. Tablica 1. *Prikaz svjetskih država s godinom pojavljivanja hiperinflacije i s najvećim postotkom inflacije po mjesecu* (Bernholz, 2003)